

В масштабі усього масиву це складає 16,5% та 5% відповідно. І приблизно третина з цих 16,5% — це респонденти, які раніше мали намір голосувати за Кравчука, та змінили свій намір в останній тиждень.

Обговорюються шляхи підвищення надійності бази даних для розробки прогнозів, а також можливі методи прогнозування поділу на виборах голосів тих, хто не визначився стосовно кандидатів на час опитування, зокрема — застосування для цього диференційованого дискримінантного аналізу (окремо для чоловіків і жінок Правобережжя й для чоловіків і жінок Лівобережжя України) або методів так званої “просторової” теорії голосування (spatial theory of voting).

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

В. Оссовський (кафедра соціології)

1. Левова частка соціологічних досліджень в Україні, інших країнах СНД, в так званому “далекому зарубіжжі”, — опитування, ціль яких — констатація стану і динаміки громадської думки щодо змісту і засобів вирішення проблем, прямо або опосередковано пов’язаних з інтересами різних соціальних суб’єктів. Такий перекис в застосуванні методів соціології можна пояснити ілюзорною простотою проведення анкетних опитувань та інтерв’ю, намаганням полстерів якнайскоріше виконати завдання замовника. Однак неспроможність багатьох прогнозів предметної поведінки, зокрема електоральної поведінки, реальних виборів соціального статусу молоддю і т. ін., заснованих на даних опитувань громадської думки, дає підставу вважати актуальною проблему ідентифікації громадської думки, її сегрегації від схожих феноменів суспільної свідомості, зокрема від суспільного настрою, взагалі від “реакцій паперу на олівець”, ініційованих комунікацією інтерв’юера і респондента.

2. Аналіз публікацій останніх років свідчить, що проблему ідентифікації громадської думки дослідники намагаються вирішити природним шляхом вдосконалення техніки досягнення репрезентативної вибірки, або елімінації, або мінімізації систематичних і випадкових помилок опитування, конструювання анкети та інструкцій інтерв’юеру тощо. Анітрохи не ставлячи під сумнів такий напрямок пошуку вирішення проблем ідентифікації громадської думки, в своїй доповіді я хочу звернути увагу на деякі інші її аспекти.

3. Проблема емпіричної інтерпретації поняття громадської думки. Ми дотримуємося визначення поняття “громадська думка” як

таких оціночних суджень соціальних суб'єктів, в яких відображається їх ставлення до засобів і змісту вирішення суспільних проблем (платформа соціальних відносин: суб'єкт громадської думки — суб'єкт влади), які безпосередньо зачіпають їх інтереси. Виходячи з цього визначення, перший крок до вирішення проблеми ідентифікації громадської думки — емпірична інтерпретація цього поняття, конструювання його операціонального визначення. Тут в нагоді полстеру може стати так званий п'ятивимірний план Геллапа, який реалізується шляхом постановки питань-фільтрів, які дають змогу відокремити у відповідях респондентів саме громадську думку. На наш погляд, фільтри, які дозволяють визначити ступінь інформованості респондентів, раціональність аргументів їх точки зору, переконаності в її слушності — це необхідні, але не достатні емпіричні ознаки громадської думки. Тому фільтри Геллапа були нами доповнені питаннями, які дозволяють визначити, чи зачіпає та чи інша проблема інтереси респондента і чи є артикульоване респондентом судження вираженням колективної точки зору. Останнє питання-фільтр повинне з'ясувати: чи була комунікація між членами гіпотетичного суб'єкта громадської думки, чи є точка зору респондента результатом обговорення проблеми, дискусії щодо засобів її вирішення.

4. Для вирішення проблеми ідентифікації громадської думки в умовах суспільства, яке переживає період трансформації, велике значення має врахування під час дослідження соціополітичного і соціокультурного контексту функціонування громадської думки, формування її суб'єктів і виразників. В доповіді аналізується вплив на формування і ступінь стабільності суб'єктів громадської думки, стану і динаміки соціальної структури суспільства, вплив на артикуляцію думок респондентів, характеру соціального диморфізму і ментальності, притаманних сучасному етапу розвитку посттоталітарних суспільств, зокрема України.

POVERTY IN UKRAINE (MEASUREMENT OF POVERTY, POVERTY PROFILES, AND COPING MECHANISMS)

N. Kharchenko, V. Paniotto (Kyiv International Institute of Sociology)

This report is based on the results of two surveys of incomes, expenditures, real consumption, employment, and poverty level of Ukrainian households conducted by in summer 1995 and in summer 1996.